

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortiden for fremtiden

nr. 3 - 2016
19. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

**Galgeberg 3 -
80 år**

side 4 - 7

**Dialekta i våre
hjerter**

side 10

God høst!

Fotoutstilling 15. og 16. oktober - se side 11 og 14

Medlemsmøte 15. november - se side 15

Av Even Haugseth

Velkommen til nok en fotoutstilling!

En sommer er over, selv om det i år tok litt tid før den slapp taket. Det betyr at høstarrangementene i historielaget er i gang. Vi begynte med filmkveld den 6. september. Filmer om Vålerenga er alltid spennende, og de fra 1970-tallet er god underholdning. Vår bydel har en stor del av den gamle bebyggelsen i behold og framstår i dag som nyoppusset og lekker. Da blir det rart å se film med nedslitte og skrøpelige husene fra den gang da trafikken dundret som verst gjennom Strømsveien.

Høstens stormønstring hos oss står for døra midt i oktober. Da arrangerer vi fotoutstilling igjen. Stedet er menighetssalen som egner seg godt til den slags. Vi har god erfaring og det utstyret vi trenger til å lage en interessant utstilling. Også i år blir det flere forskjellige temaer på bildene som vises. I og med at boligkomplekset Galgeberg 3 fyller 80 år i år, og at Etterstad har vært en del av byen i 70 år, synes vi det er på sin plass å vie deler av utstillinga til dette. I tillegg synes vi det er moro å vise noe av alt det som har skjedd på Jordal gjennom tidene, og det er ikke rent lite. Amfi'n er det siste året vi har, så da blir det naturlig nok noe om den også. Branner på Vålerenga er et trist og uhyggelig kapittel. Likevel er det en del av historien, og vi viser noen av dem. VIF har spilt sine kamper mange steder i denne byen, og nå viser vi en oversikt over alle disse.

Tradisjonen tro, håper vi å få neste års kalender klar til utstillinga. Helt siden 1994 har vi gitt ut kalender. Kalendergruppa har plukket ut mange fine bilder og skrevet informative tekster til dem. Gled dere til å se den. Medlemmene får sitt eksemplar av kalenderen tilsendt i desember. Den er inkludert i medlemskontingenten. Skulle dere ønske å kjøpe flere og gi den bort som en hilsen eller gave til noen som har Vålerenga kjær, så har dere mulighet til det.

Inne i bladet er utstillingsplakaten. Hvis det er noen av dere som har gjenstander, bilder eller historier rundt temaene, hører vi gjerne fra dere. Si gjerne fra før vi skal henge opp bildene, så har vi mulighet til å få det med på en av veggene våre. Ta med venner og slektninger, liten og stor. Det er som vanlig gratis å komme inn. Albumene våre med bilder kommer også til å ligge framme, og der er det også utrolig mye å se på. Jentene på kjøkkenet sørger for nytraktet kaffe og nystekte vafles.

På medlemsmøtet 15. november får vi besøk fra Oslo byarkiv. Noen husker sikkert at Johanne Bergkvist var på besøk for en stund siden. Denne gangen har hun med seg kollegaen Unn Hovdhaugen. De to kommer til å ta for seg kommunens boligpolitikk de siste hundre årene. Dette er et interessant tema, og med to så kyndige foredragsholdere, har vi absolutt noe å glede oss til en mørk novemberkveld. Kanskje får vi se noe fra Vålerenga også?

Nevnes bør også at historielaget stadig blir kontaktet av andre som vil vite mer om Vålerenga. På augusts nest siste dag hadde Jarle Teigøy og undertegnende en vandring for bymuseets medlemmer. Nær 300 stykker møtte opp, noe som visstnok var ny rekord på museets mange vandringer. Vi hadde mye å fortelle om både bydelen og idretten, så det ble en innholdsrik spasertur gjennom vår vakre bydel. Ved skulpturen på Sotahjørnet ble vi møtt av ingen ringere enn Terje «Henger'n» Hellerud som fortalte om sin innsats for VIF. For mange av de som var med, var Vålerenga utforsket, og vi fikk mange spørsmål fra et interessert publikum.

Enda en avis har kontaktet oss, men den historien får dere i neste medlemsblad. Da håper vi å se riktig mange av dere framover. Velkommen!

Forsidebildet:

Vi takker Asgerd Dehle for at vi har fått lov å bruke dette bildet. Det er tatt på løkka som lå rett ovenfor Galgeberg 3, der hvor trafobygget i St. Halvards gate ligger nå. Der ble det en liten bane hvor det ble spilt både badminton, håndball og krokett. Foto: Alf Dehle

Vi har fått denne fine tilbakemeldingen om forrige medlemsblad nr. 2, 2016. Vi takker så mye til Henning Wibeto:

På side 12 framkommer navnet Una Svabo på en av jentene. Det skal være Una Svamo (hun er min kusine).

På side 14 framkommer det et avisinnlegg fra 23. mai 1936: "Stor brand på Vålerengen i natt". Brannen skyldes selvantennelse. Gården i Danmarks gate 48 var eid av min bestefar, Johan Wibeto. Det var min far, Einar Wibeto, som hadde malt huset innvendig, og la bort sammenklemt kluter full av maling. Han klarte så vidt å få vekt foreldrene sine, og overbevist dem om at huset brant. De ville først ikke stå opp.

Brannmannskapet trodde først at han hadde røkt på senga og sovnet, noe han aldri gjorde. Selvantennelse på denne måten

var den gang ukjent, og senere ble det utgitt en generell informasjon om faren ved selvantennelse ved sammenklemt malingkluter, som først utvikler røyk, og senere ild.

Min kusine Brit Lindstad (født Eriksen), som var datter av min tante Gerda Wibeto Eriksen (søster av min far), bodde i Danmarks gate 48 helt fram til for ca. 2 år siden da hun flyttet. Gerda Wibeto Eriksen døde på Vålerenga Sykehjem 98 år gammel etter å ha bodd i Danmarks gate 48 hele sitt liv. Gården er nå overtatt av andre.

Med vennlig hilsen
Henning Wibeto

Fra historielagets Facebook-side

Da vi la ut dette bildet, tok det ikke lang tid før Nils Henrik Andersen svarte.

- Her gikk jeg på skole i spiserommet under krigen.

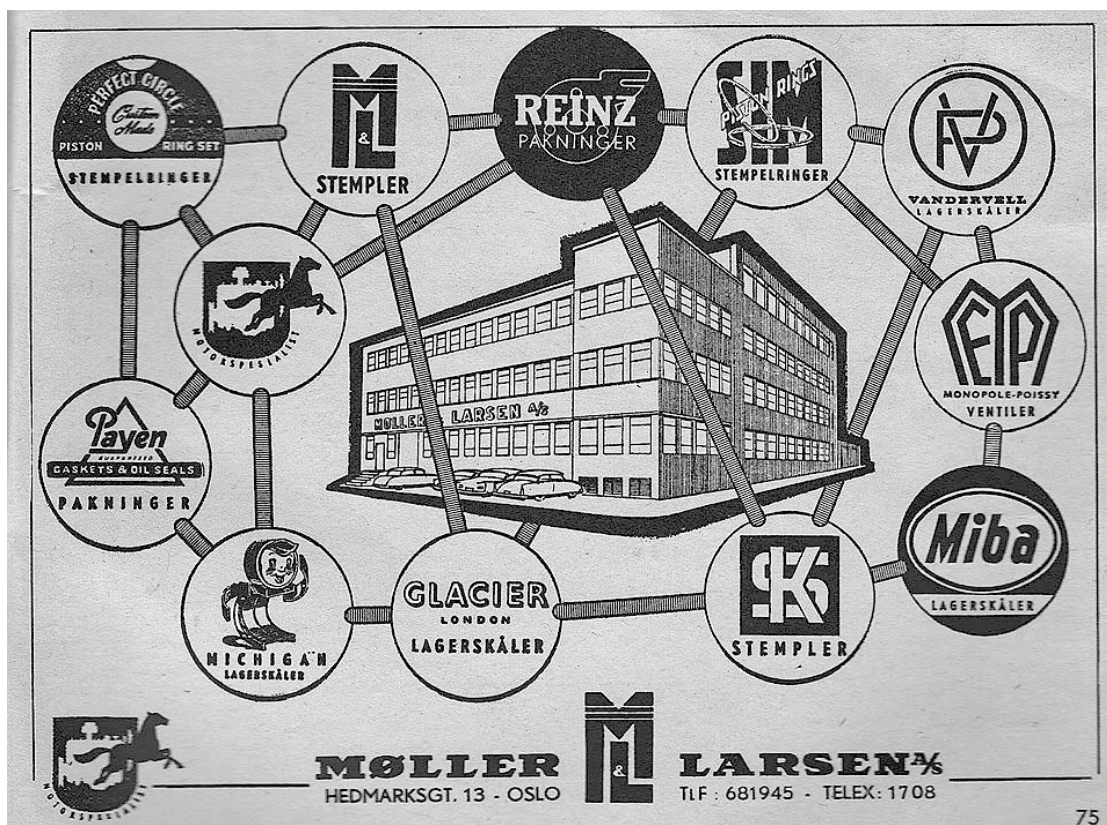
Vi har hørt om mange provisoriske lokaler mens Vålerenga skole var okkupert under krigen, men aldri at Møller & Larsens spiserom ble brukt.

- Spiserommet lå i 2. etasje, la Nils Henrik til.

Nå lurer vi på hvor mange provisoriske lokaler elevene på Vålerenga ble sendt til disse årene. Vi hører gjerne fra dere som har opplevd eller kjenner til dette.

Er det ellers noen som har noe å fortelle om Møller & Larsen?

Redaksjonen

Gammelt fra Vålerenga

Galgeberg 3 – 80 år

Etter krigen ble det holdt basar til inntekt for Europahjelpen på hjørnet ved banken i Galgeberg 3.

av Even Haugseth / Foto: Alf Dehle

Høstsesongen er i gang, og fotoutstillinga midt i oktober er et av våre største arrangementer, så den krever store forberedelser. Et av temaene der blir Galgeberg 3, for det er nå 80 år siden dette store boligkomplekset sto ferdig for innflytting. I den forbindelse hadde vi invitert 3 av medlemmene våre på et planleggingsmøte, Ellen Høines, Kari Wally Enger og Asgerd Dehle. De vokste alle opp i treer'n. Kari Wally som selv har jobbet i OBOS i mange år, kunne fortelle at dette var deres femte boligprosjekt i denne byen.

På dette møtet ble vi imponerte over hvor mye disse damene hadde å fortelle fra sin barndom på Galgeberg og Vålerenga. Sånt er jo gull verdt når en skal lage medlemsavis. Jeg tok derfor kontakt med den som bor nærmest. Det er Asgerd, som ikke flyttet så lang unna barndomshjemmet da hun stiftet bo på Enerhaugen en gang på 1960-tallet. Henne hadde jeg også truffet før, den gangen jeg begynte å jobbe i Bennett Reisebureau på Karl Johan helt på slutten av 1970-tallet. Da jobbet hun med utenlandske turister som ville se det va-

kre landet vårt. Det jeg ikke visste den gangen, var at jeg selv skulle komme til å kjøpe meg leilighet på Vålerenga, og at jeg skulle bli med i historielaget vårt. Ikke visste jeg at Asgerd var fra Galgeberg heller. Gjensynsgleden var stor da hun dukket opp på et av våre arrangementer noen år for flere år siden.

Asgerd forteller at hennes familie flyttet inn i Galgeberg 3 da bygget var nytt. Deres leilighet lå i tredje etasje i oppgang H. Hennes foreldre var Aslaug og Alf Dehle. Faren var fotograf og

kjemigraf og jobbet i Arbeiderbladet. Dette er nok hemmeligheten bak alle hennes fine bilder i flere forseggjorte fotoalbum. Da faren holdt på med fremkalling av bilder hjemme, ble det mørkerom på badet. Badekaret ble tatt i bruk, og bildene ble hengt opp til tørk på snorer over. Hvis de andre måtte på do, måtte de pent ringe på hos fru Hauger ved siden av.

Når hun tenker tilbake på oppveksten sin, har hun mange gode minner. Det var mange barnefamilier som flyttet

inn samtidig, og det ble et veldig godt samhold i gården. Styret og en meget aktiv velforening i gården sto på for beboernes beste. Der var også hennes far med. Dessuten var vaktmester Jørgensen driftig, og gjorde at bygninger og grøntanlegg ble tatt godt vare på. Nåde den som tråkket på plenen når han var i nærheten. Det var lite trafikk den gangen, og en var mye rundt på fredelige Vålerenga.

Naboen og lekekameraten vegg i vegg i oppgangen var Odd Einar Sørensen. Hans far jobbet i kolonialforretning litt nede i Schweigaards gate. Hun husker veldig godt da Odd Einar, Sissel, Tore og hun selv gikk julebukk hos naboene. I toppleiligheten i oppgangen bodde det en stornazist. Etter mye om og men turte de ringte på, og smårollingene ventet i spenning utenfor døra. Flaks var det at bare frua var hjemme. Hun lukket opp for julebukkene. Godt var det at de ikke ble bedt inn, for det hadde de ikke turt. Der fikk de noe som absolutt ikke var vanlig under krigen: 4 sukkertøy i 1 pakke. Kjempestore og hvite var de. En opplevelse som en husker godt, sier Asgerd. Hun er ikke sikker på om naboen i øverste etasje ble boende der etter krigen, eller om de var av de nazistene som ble kastet ut av boligene sine etter frigjøringa i 1945. Ellers husker hun en dame i en annen oppgang som var sammen med en tysker under krigen. Hun forsvant til Tyskland og kom tilbake etter krigen. Da hadde hun med seg en sønn. Det var ikke alltid han var like populær blant barna i gården.

Det var så langt for små barneføtter å gå helt ned i samvirkelaget på nedsiden av Galgeberg 3. Da var det raskere å stikke over til en liten butikk i et av de små trehusene på motsatt side av St. Halvards gate, rett bak bensinstasjonen på hjørnet ved Enebakkveien. Under krigen var det Fehn som hadde den. Han var også nazist, så kanskje var det grunnen til at Botner tok over lokalene etter krigen.

I et moderne bygg som Galgeberg 3, var det innlagt toalett i leilighetene. Det var det ikke alle som hadde på Vålerenga den gangen. Ellers var det felles oljefyr.

Under krigen ble det fort knapphet på olje, så en måtte finne andre løsninger. På en aller annen måte må fyringa ha blitt gjort om til vedfyring. Da var det store stabler med ved i portrommet, og rottene trivdes godt der. Det var mye ved stablet i fyrrommet også. Rart å tenke på hvordan en tilpasset seg på alle måter.

I og med at faren hennes var ansatt i Arbeiderbladet, var han med på trykking av illegale aviser der. Dette klarte de selv om det satt en tysk vakt nede i resepsjonen. Til og med matpapiret mellom brødskivene i matpakka som de ansatte hadde med seg på jobb, ble kontrollert. Det var mye nattarbeid, for trykkinga foregikk da. Han klarte likevel å smugle med seg disse avisene på innsiden av frakken, og de ble oppbevart inne i søppelsjaka før de ble overlevert til andre. Litt av en sjanse å ta med nazister i oppgangen. Selv om flere ble tatt, ble faren aldri oppdaget. En gang brant det riktignok under føttene på dem. Da tok han seg fri og dro ut på potetopptaking hos slekta i Indre Østfold. Der var det masse mat. Han var ikke vant til rømmegrøt og annen fet mat, så han ble nesten dårlig av all maten de foret han med. Slekta ville gjerne sende med han mat inn til byen igjen, men det var også farlig, for det var forbudt å ta med store meng-

der mat. Den var nazistenes eiendom. Asgerd og hennes mor kunne være i Eidsberg i måneder av gangen. Da kom faren sykklende helt ut dit og var noen dager. Det var lettere å få smuglet med seg mat tilbake til byen når en hadde sykkel.

Hennes mor dyrket også tomater på brannbalkongen utenfor leiligheten. Ovenfor i Strømsveien holdt veivesenet til. Hun fulgte godt med når hestene gjorde sitt fornødende der. Så dro hun avgårde og plukket hestelort for å ha gjødsel til tomatplantene sine. Utenfor treer'n langs St. Halvards gate, var det den gang ei smal stripe gressplen inntil veggen. Den ble under krigen tatt i bruk til potetdyrking. Det merkelige var at ingen stjal av disse potene som vokste der.

Ungene gikk i samlet tropp med fru Jørgensen fra Galgeberg opp til søndagsskole i Vålerenga kirke. Det var viktig å få gullstjerner i boka for å ha møtt opp der. Asgerd gikk mye på ski, og skiturene med faren var gjerne på søndag formiddag samtidig med søndagsskolen. En gang gikk hun til fru Jørgensen der og spurte om det ikke var mulig å flytte søndagsskolen til søndag ettermiddag, slik at hun fikk med seg skituren først. Hun fikk seg selvfølgelig en god latter etter å ha hørt jentas forslag.

Asgerd og venninnene hennes i Vålerengen Pikekor. Faren hennes var med og stiftet koret.

Fru Kopperud var med og laget bane på tomte ovenfor Galgeberg 3, der hvor tra-fobygget senere kom. Den ble brukt både til håndball, badminton og krokett.

Da krigen var over i mai 1945, husker Asgerd at det var tyskertøser i nabola-get som ble klipt. Hun fikk selv ikke se det, for det foregikk på kveldstid, og det var fedrene i gården som var ute. Hun husker godt at det var en stor fredsmarsj. Det kom massvis av folk gående nedover fra Etterstad. De gikk forbi Galgeberg mot sentrum. Antakelig sluttet folk seg til underveis. Det var da Lalla Carlsen sang «Vi gikk og gikk....». Har mange ganger lurt på hvor den marsjen gikk fra og til, sier Asgerd spørrende. Kanskje noen av leserne vet det?

Da Asgerds klasse skulle begynne på skolen etter krigen, var engelskmen-

nene på skolen fram til jul. De begynte derfor skoleåret i Bedehuset i Opp-landsgata 5. Hun husker også at klassen var med faren hennes på jobb en gang. Da fikk de omvisning i Arbeiderbladets lokaler og fikk se hvordan en avis ble til.

Basarer var vanlig den gang. Etter krigen ble det holdt basar utenfor banklokalene på hjørnet av Galgeberg 3. Det var til inntekt for Europahjelpen. Der var det til og med fruktkurv til utlodning, og det kom inn mye penger på den basaren. Ellers hadde de også

teatergruppe i gården. De øvet i bryggerhuset. Så ble det opptredener på juletreffestene deres i et møtelokale i samme bygg som Jarlen kino. Ellers var vi på kino på Jarlen. Han som var vakt der, bodde også i treer'n. Han var streng og tok oss alltid på fersken når vi prøvde å gå på voksenkino, minnes Asgerd. Sånn sett var det bedre å gå på Godlia, for der kom vi inn. Han var vel også den eneste som hadde bikkje i gården vår, for det var ikke lov. Akkurat han hadde ei lita, hvit bikkje i alle år. Alle så gjennom fingrene med det. Den må ha hatt verdensrekord i livslengde. I all hemmelighet ble den nok erstattet av samme type hund med jevne mellomrom.

Alf Dehle sang selv i Kjemigrafenes sangkor. Hans bakgrunn derfra var grunnen til at han var med da Vålerengen pikekor ble startet. En annen som var med på det, var Aslaug Nilsen i Etterstadgata. Hennes mann var skredder, så han bidro både med stoffer og søm da pikekoret skulle ha drakter. Ellers var det frøken Mjørud som ledet koret. Det

Det var lettere å løpe bort til denne lille butikken i St. Halvards gate enn å dra helt ned til Samvirkelaget mot Åkebergveien. Foto: Arne Høiestad ca. 1960. Utlånt av Ellen Høiestad.

var opptredener på skolen blant annet på 17. mai og andre festlige anledninger.

Rett ovenfor treer'n, der hvor det store trafobygget øverst i St. Halvards gate ligger nå, var det et ubebygget område. De gamle husene der var revet. Ikke all verden av plass, men nok til at det ble både badminton-, håndball og krocketbane der. Fru Kopperud var en av dem som var med og laget bane der. Det var både jenter og gutter på handballagene. Noen ganger spilte de også mot andre lag, som på Manglerud. Fedrene sto for krockettspillet mens mødrene var hjemme og laget middag.

Nederst på Jordal var det ei løkke. Der kriget vålerenggutta mot kampegutta. De kastet tistelborrer på hverandre, som satt godt fast på klærne etterpå. På Jordal idrettsplass var det mange aktiviteter. Ved siden av lå Bingen hvor det ble spilt bandy. Det var også håndballbane der. Asgerd husker godt Terje Hellerud og Bruno Larsen som var ivrige både med fotball, håndball og ishockey.

- Mange av guttene i gården spilte ishockey, og vi jentene møtte trofast opp på Amfi'n og heiet på "våre" gutter. Problemet var at halvparten av guttene spilte for Vålerenga, og halvparten spilte for Gamlebyen (GIF). Hvem skulle en da heie på når lagene spilte mot hverandre. Det kom i grunnen an på hvilken gutt en var forelsket i nettopp da, ler Asgerd.

Vengsholt var nabo i Galgeberg 3. Han var sjef for garderoben både under kafeen på Jordal idrettsplass og senere også på Amfien. Vi skrudde på oss skøytene i trappeoppgangen hjemme og gikk med dem på helt bort til skøyte-

Ungene fra Galgeberg 3 hadde mye moro på Jordal. Vengsholt passet på dem, så de kom seg hjem før det ble helt mørkt.

banen på Jordal. Det kostet 10 øre for å komme inn der. Vengsholt var en viktig kar for oss ungene. Hvis noen tryna, var det rett inn til han å få plaster. Vi kunne holde på der hele dagen og var slitne og snørra rant. Når det begynte å bli mørkt, hendte det ofte at han fortalte oss at det var på tide å gå hjem.

6-ern hadde stoppested utenfor Frelser'n (Frelsesarmeen) i Enebakkeveien. Faren til Jorunn Nilsen i gården kjørte den trikken. Hvis vi kjedet oss en søndag, så tok han oss med på gratis tur helt til Majorstua og tilbake. Da fikk foreldrene våre fri fra oss i 3 timer, og det kunne jo være godt for dem innimellom. Vi kunne stå ute på trikken og følge med. Nilsen kjørte bare den trikken, så når vi skulle på skitur til Oppsal og innover, måtte vi løse billett. Hemover gikk vi på ski på de fine jordene forbi Godlia, ned i Strømsveien

og helt til Galgeberg. Det ble en fin tur med passe mye nedoverbakke.

Da den første Beatles-plata kom, hadde naboen Odd Einar kjøpt den. Den ble høylydt spilt i naboileiligheten, så det hørtes godt gjennom veggen inn til oss, forteller Asgerd. Far måtte le, for han spilte den om igjen og om igjen og sang med av full hals.

Når dette bladet kommer fra trykkeriet, har Asgerd reist til Spania. Medlemsbladet finner også veien dit, så vi benytter anledningen til å takke henne så mye for at hun lot oss kopiere alle de fine bildene fra albumene hennes, og for at hun stilte opp og fortalte fra barndommen sin på Vålerenga. Vi oppfordrer også at andre som har noe å fortelle fra sin egen oppvekst, sier fra til oss, så får vi mer å skrive om i medlemsbladene framover.

På søndagene hendte det at venninne til Jorunn Nilsen i Galgeberg 3 fikk være med på trikketur til Majorstua. Faren hennes var trikkefører på 6'ern.

Asgerd og skolevenninnene hennes leker i bakgården på Bedehuset i Opplandsgata 5. Fram til jul i deres første skoleår var dette deres tilholdssted fordi engelskmennene bodde på skolen.

Godt skodd

Pæler = nedbretta gummistøvler.
Femtittallsmote. Drillo har aldri sluttet
å bruke dem.

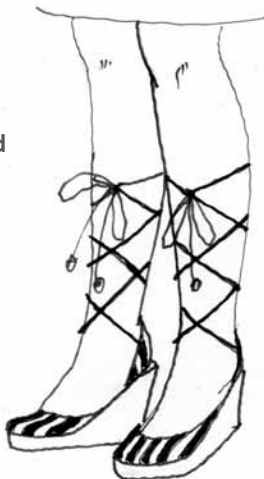
Av Jåla J. Rattata

Her kommer det litt mimring om moter, og navn på hårfasonger, klær etc. opp gjennom mitt liv. Alle har antakelig helt andre og sine egne minner, alt etter alder, vennekrets og hvor man vokste opp.

Jeg måtte forklare det yngste barnebarnet mitt hva ransel og underbukse er. Det heter bare sekk og truse i hennes verden. Det har vært gøy å tenke litt tilbake. Jeg har sikkert glemt en masse. Hva husker du?

Moten tar ikke alltid hensyn til hva som er sunt, fornuftig og praktisk å ha på føttene. Det gjør ofte ikke vi damer heller. Noen sko er bare til å ha på når en sitter. Sko med stillethel eller veldig høye platåsko kan være eksempler på slike. Pumps kunne være uten tå og hel, med slingback, snellehel eller kilehel. Mer fornuftige skovalg kunne være collagesko, ballerinascho, seilerscho, Aurlandscho (med 10-øring i), turnsko, sneakers og deilig myke mokasiner. Vi husker espadrilles med bastsåler og snøring oppover leggene. Grøss og gru for crush-lakkstøvler, men de stilige courrèges-støvlene var flotte. Hvordan så egentlig springstep-skoene ut, var det dem med rågummisåle? Når det ble kaldere i været ble det nødvendig med bonner og traktorscho, halvpotter og botfor. Viking gummistøvler med nedbretta kant, som Drillo kaller pæler, blå eller hvite seilerstøvler til sossen og selvsagt beksømstøvler.

Espadrillos er stoffsko
med hamp/bast såle og knytebånd
oppover leggen.

Platåsko/platåskoletter = høyhelte scho
som har/hadde spesielt høy såle.
3-4-5 cm eller mer.

Aurlandscho er flate lærscho som vi put-
tet en ti-øring i foran.

Filmkveld

Medlemsmøte tirsdag 12. april

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Forrige gang vi arrangerte filmkveld på et medlemsmøte var det stappfullt i menighets-salen. Det var det ikke denne gangen, men ca. 70 frammøtte må allikevel sies å være bra. At vi har vendt oss til høyere tall betyr nok bare at vi er blitt bortskjemte.

Even Haugseth ønsket velkommen og orienterte kort om hva som vil skje i den aller nærmeste framtida:

Årets tredje utgave av medlemsbladet er like rundt hjørnet og vil foruten de vanlige innslagene bl.a. inneholde stoff fra Galgeberg 3 som er 80 år. Even minnet også på at årets fotoutstilling blir arrangert lørdag og søndag 15. og 16. oktober. Temaer der vil bl.a. være nettopp Galgeberg 3, Jordal og Etterstad som har vært en del av byen i 70 år. Kalenderen for 2017 vil også bli presentert.

Neste medlemsmøte blir tirsdag 15. november. Da får vi besøk av to kunnskapsrike damer fra Oslo Byarkiv som vil fortelle om boligpolitikk i Oslo. De gjør nok også en sving innom Vålerenga. En av damene, Johanne Bergkvist, vil mange av oss huske fra et tidligere spennende kåseri om fattigdom i Christiania.

Even nevnte også at Pompel og Pilt bor på Vålerenga, men ville ikke røpe hvor. Var han kanskje ett av de mange barna som fikk traumatiske ettervirkninger av å se de to og Gorgon vaktmester på barne-TV? Vil han derfor av omsorg for nye generasjoner av Vål'engaboere hindre at de lider samme skjebne?

Etter å ha overvunnet de obligatoriske tekniske problemene ved slike anledninger, var vår allestedsnærværende og nesten uunnværlige altnuligmann Bjørn Granlund klar til å snurre film. Den første var «Vålerenga – en bydel i

Oslo» fra 1975. Nøkternt fortalte den om tilstanden i bydelen for 40 år siden, om rivningstrusler og derav følgende forfall, men også om ukuelig vitalitet, samhörighet og trivsel. Glimt fra gater, hus og parker, og intervjuer med gammel og ung om daglig liv i arbeid, skole, fritid, sport og lek, viste et yrende mangfold av liv.

Etter dette kunne vi følge «Kyter'n», Wilhelm Holteberg Hansen, i samtale med NRKs Haagen Ringnes under en spasertur på Vålerenga. Islands-gata var naturligvis sentral, og vi hørte «Kyter'n» med blanke øyne lese sitt eget dikt om barndommens gate. Vi fikk også høre en tonesatt framføring av et annet av hans mange dikt. Hele dette innslaget var en uforbeholden hyllest til Vålerenga, og fikk kanskje noen vål'engahjarter til å slå litt fortere? Kyter'n påpekte også at den store arbeiderdikteren Rudolf Nilsen ble født på Vålerenga, og til slutt ga han oss oppskriften på et godt dikt; det må ha en mening, og det må vekke vår nysgjerrighet etter å forstå hva dikteren vil si oss.

Før vaffel-og-kaffe-pausen orienterte Ingunn prest om spesielle aktiviteter i kjerka. Hun kunne fortelle at Gubbelaget skal på tur til Strømsdal, og at det arrangeres «Grønn Lørdag» i og rundt kjerka på lørdag 17. september kl. 14-18. Der blir det byttemarked, salg av brukte sykler, kafe, foredrag, film, leker og andre aktiviteter. Når du leser dette, er arrangementet allerede avviklet,

men forhåpentlig fikk du det med deg i tide til å besøke Grønn Lørdag.

Ingunn hilste også fra ordfører Marianne Borgen. Sammen med diakon Nina Berger har de vært på Vålerenga skole og bl.a. besøkt «miljøspionene», som består av fire elever i 7. trinn. Formålet deres er å arbeide for miljøet på og rundt skolen og påvirke medelever til å ta vare på miljøet. Hvem sa at ungdom ikke engasjerer seg?

Etter pausen viste «kinosjefen» vår mer film. Først en fra 1957 om Hovin Teglverk, hvor vi fulgte hele prosessen fra uttak av leire, transport til verket på vagger, pressing i former, tørking og brenning. Det var mye og tungt manuelt arbeid fram til ferdig teglstein. Verket starta opp i 1893 på 1960-tallet.

Deretter kom en kort film fra en bilkirkegård og opphoggeri på Gladengen. En med øye for litt gamle biler kunne identifisere sørgelige rester av mye tidligere «gromstål». Sørgelig greie!

Avslutningen var en enda kortere, men atskillig mer oppmuntrende film om Danmarks gate 4, en av gårdene som ble oppført etter storbrannen i 1887. «Farvel Danmarks gate» var tittelen, og riktignok slutta den med at vinduene ble lukka og huset fraflytta. Det var imidlertid fordi gården skulle totalrenoveres, og i mellomtida har den gjenoppstått i lekkert oppdatert utgave. Det er kanskje på tide å lage en ny film? Undertegnede foreslår da tittelen «På gjensyn Danmarks gate».

Dialekta i våre hjerter

av Lars Olle Engaas

Vål'enga er bydelen alle i dette landet forbinder med fotball. Bohemlaget har i alle år skapt underholdning på gressmatta, og på tribunen har tilhengerne skapt liv og røre med medbrakt drikke og saftige replikker. For i tillegg til fotballen, har dialekta på Vål'enga vært vårt varemerke.

Ikke mange har vært villige til å godta at østkantmålet er en dialekt på lik linje med andre dialekter, og dialekten vår har vært uspiselig for både nullskatteyttere, Aftenposten og NRK. Forfengelige og fisefine mennesker har hatt sterkt behov for å distansere seg fra arbeiderklassens sosiale og materielle kår. Som det er viktig for bikkja å pisse høyest på løktestolpen, er det viktig for dårene å markere sin sosial posisjon i samfunnet. Da er det trygt å holde seg til dansk-norsken eller riksmålet, og den språklige dårsaken har hatt gode vekstvilkår på forfengeighetas marked.

Det ga ingen privilegier å komma fra Vål'enga, og vi utvikla vår samhørighet gjennom dialekta og fotballen. Karakteristisk for folka her er at dem forakter, snobbeskap, hykleri og fornemme mennesker med sherryglasset i handa. Dissa sosiale forholda har skapt en fellesskapsfølelse som hele tida har vært grunnlaget for at dialekta fortsatt lever i beste velgående.

Sjøl sagt skulle det ikke være noen rasjonell grunn til at språket er forskjellig på øst- og vestbredden av Akerselva. Elva er jo ikke noen uoverstigelig Amazonasflod. Nei, det var vindretningen som skapte språkskillene i byen. Vinden har en tendens til å drive østover. Industrien utvikla seg derfor på østkanten, og arbeidera følgte etter. Borgerskapet derimot bosatte seg på vestkanten i god avstand fra industrirøyken.

Dialekta vår er blitt karakterisert med mange navn: Oslo bymål, Vika-målet, gatespråk og vulgærspåk. I 1907 ga Amund B. Larsen ut boka "Kristiania bymål – Vulgærspåket med henblik paa den utvungne dagligtale". Han hevda at bymålet hadde sitt opphav i middelalderens østnorsk. Seinere kom Norges fremste språkforsker, Didrik Arup Seip, til den samma konklusjonen.

Professor Seip skreiv at før Oslo blei by, levde det språket som ga grunnlaget for dialekten vår. Dialekta vår er et produkt av innvandrende opplendinger, og romerikinger og folk fra fjordbygdene, som bosatte seg i våre områder. Professor Seip mente at nettopp det folkelige Oslo-målet burde bli mønsteret for et felles skriftspråk, fordi dialekta vår har den enkleste struktur. Det gode, gamle bøyningsmønsteret i dialekta vår, mente Seip, er greit og enkelt for alle som må lære ei annen bøyning enn den dem har i dialekta si.

Våler-engelsk burde altså bli det nye, felles skriftspråket vårt, mente språkforskeren. Om så skulle skje, ville nok de fleste lærebøkene på vestkanten ha sett ut som kumulerte kommunevalgslister. Foreldra på vestkanten har gamle tradisjoner i å rette lesebøkene til unga sine.

De språklige skillene mellom østkanten og vestkanten er fortsatt større enn mange innbiller seg. I syttiåra ble det gjennomført flere talemålsundersøkelser i hovedstaden. Naturlig nok blei bydelene Frogner og Vål'enga plukka ut til undersøkelsene. Dissa undersøkelsene viste at 78 prosent av kvinnene på vestkanten brukte subjektforma "de" der avhengighetsforma "dem" skulle vært brukt. Dette skyldes ikke at gramatikkundervisninga er elendig på vestkantsskolene, men at pronomenet "dem" er sosialt stigmatisert på vestkanten. I rettferdighetas navn må det også nevnes at vål'engutta er livredde for å si "de" istendenfor "dem". Det kan innebære at "kroppen" blir anbefalt å sende flyttemelding om ny bopel på Frognertrikken.

Undersøkelsene viste også at 65 prosent av mennene på Vål'enga brukte a-endinga i bestemt form entall av hukjønnsorda, mens bare ti prosent av mennene på Frogner tok a-endinga i

sin munn. Bare snautt seks prosent av kvinnene på Frogner brukte a-endinga i hukjønnsord, mens den tilsvarende prosenten for kvinnene på Vål'enga var førti. Forklaringa på dette skyldes at kvinnene har større behov for å signalisere sin sosiale status enn mennene.

Vål'engutta må også passe seg for ikke å slenge ut noen gær'ne en-ender. Ord som: bryggen, hytten, solen og boken er rein og skjær gudsbespottelse og kvalifiserer automatisk til gapestokk på Sotahjørnet. Heller ikke skal gutta snakke "bondsk". Grenseoppgangene er ofte hårfine, og det kan være lett å trampe uti språksalaten. Både øst- og vestkanten har lange tradisjoner i å latterliggjøre hverandres språk. Årsaken ligger selvfølgelig i de store klassemotsetningene i hovedstaden.

Ifølge generalplanen for Oslo fra 1934 skulle trebyen på Vål'enga for lengst vært jevna med jorda, slik som det gikk med Vika. Der skapte man et fattig miljø med finanspalasser. Snusen, sirupen og hjemmebreنت forsvant til fordel for cigarer, canapéer og cognac, og arbeiderkulturen fikk den siste olje før arbeidsfolka blei tvangsflytta til Groruddalen. Heldigvis overlevde bydelen vår, sjøl om saneringsspøkelset slo til noen steder. Nå er det dialekta vår vi må ta vare på, og den angripes fra forskjellig hold.

I Bærum fins det språkfolk som lærer oss at dialekta vår er en mindreverdige dialekt – en sosiolekt. Det er vranglære! Lys dem i bann! Dialekten vår står på like trygg grunn som en hvilken som helst bunadskledd dialekt i dette landet. Og husk at ingen dialekt snakkes av flere enn den vi er vokst opp med. Sjøl sagt fins det fisefine mennesker som syns dialekta vår er stygg. Be dem kysse seg der dem er høyest når dem peller tyttbær! Det å rangere dialekter, er å rangere mennesker.

Fotoutstilling 2016

Under årets fotoutstilling henger kunstner Kari Barkenæs opp flere av sine arbeider i Kirkestua (2. etasje) og trappeoppgangen i Vålerenga kirke. Kunstneren presenterer seg selv og utstillingen «Dagen har mange farger» slik:

Jeg, Kari (Bentzen) Barkenæs er oppvokst i Vålerenggata 5, gikk 7 år på Vålerenga skole, døpt, konfirmert og gift i Vålerenga kirke. Jeg var også med i pikekoret i mange år. Etter flere kirkeutstillinger fra nord til sør, er det en glede å komme hjem og stille ut her i kirken. Jeg er inspirert av naturen. Kvinnetreet med røtter, og grener som strekker seg mot lyset og evigheten er et sentralt motiv - og sommerfuglen, som symbol på forvandling og det intense livet her og nå. Bildene jeg stiller ut er i blandet teknikk og en reise i tiden fra 1984.

Vålerenga Historielags årlige kalender med mange bilder og historier fra bydelen lanseres på fotoutstillingen i oktober.

Vålerenga historielags kalender 2017

Til Vålerenga historielag

Så artig å se sitt eget klassebilde i "Mer gammelt enn nytt", nr. 2 2016, side 13. Jeg gikk i klasse 1 AF på Vålerenga skole i 1960 og hadde fantastiske Elisabeth Larsen som klasseforstander. Her kjenner jeg igjen mange av ansiktene, selv om jeg bare fikk gleden av å dele 2 år med resten av gjengen. Som det står i teksten på side 13, var min familie blant dem som fikk ny bolig i en drabantby i 1961 – på Oppsal, og jeg fikk resten av folkeskoleårene på Trasop skole.

Vil informere om at barn nr. 9 i rad 2 (jente med lyst hår og sløyfe) heter Liv Berit Dahl. Hun bodde i "høyblokka" nederst i Vålerenggata. Liv Berit og jeg var mye sammen på denne tiden. Selv sitter jeg som nr. 7 i første rad, og het Mona Bjerkaas. Jeg bodde i Enebakkveien 20 fra jeg ble født i 1952 fram til 1961, i 2. etasje på hjørnet over tobakksbutikken/godtebutikken som lå der den gangen.

For medlemmer som er spesielt interessert, står Vålerenga-historien min skrevet i bladet fra 2011 – nr. 3 (s. 3-8).

I 42 år har jeg bodd i Skedsmo kommune, men klarer ikke helt å holde meg unna Vålerenga. Tar rett som det er bussen innover, bare for å gå og trekke inn stemningen fra mitt gamle barndomssted, og er selvfølgelig innom kjerka og historielaget ved forskjellige anledninger.

Tenk å være så heldig å vokse opp på et så fantastisk sted.

Mange hilsner fra
Mona Bjerkaas Olsen

Trillebårgutten

av Lars Olle Engaas

I ti år hadde jeg fast plass på søndagsskolen i Vålerenga kjerke med Tverved som søndagsskolelærer. Lenge ville jeg bli prest og i KFUM-salen, i andre etasje på hjørnet av Danmarks gate og Ingeborgs gate, sang jeg "Våg å stå som Daniel, åpent det bekjenn", så det bruste i brystet. Etter hvert syntes Gud dette blei et altfor håpløst prosjekt, og han omvendte meg til hedning, et kall som jeg har vært trofast mot siden. Av og til var det barnegudstjeneste med ofring på alteret. Vi hadde tidligere fått med en tom konvolutt hjem, som vi skulle legga penga i, men et par ganger måtte jeg legga en tom konvolutt på alterringen, og da sogneprest Kirsebom sto der og takka i kjolen sin, hadde jeg like dårlig samvittighet som vi hadde dårlig råd.

På hjemveien fra søndagsskolen gikk jeg ofte innom Nygaard teglverk og besøkte arbeidera som bodde i brakka der. Der

hadde jeg min første sommerjobb, ti år gammel. Det besto i å skille den rå teglsteinen fra hverandre, så den skulle tørke bedre. Dette blei gjort i tørkehus, eller tørkeranker som det het på fagspråket.

For oss som vokste opp i Etterstadgatas forlengelse mellom Etterstadsletta og Svartdalen, fortonte Nygaard teglverk seg som en katedral i tre og murstein, der livet blomstra i all sin enkelthet og elendighet. Barn hadde ærefrykt for dette spennende og barske miljøet som blåleira hadde skapt.

Året etter jeg var "skillegutt", så blei jeg sommer'n 1954 forfremma til trillebårkjører. Arbeidet var å kjøre den rå teglsteinen fra kappebordet ut i tørkerankene. Ei spesiallagd trillebår med plass til 48 stein skulle småløpende trilles på en smal planke på femten centimeters bredde gjennom tørkerankene,

Vålerenga skole - klasse 3b 1948

I og med at vi har med Asgerd Dehles fortelling her i bladet, tenkte vi det kunne være hyggelig å ta med et av hennes klassebilder fra Vålerenga skole. Hun sitter i første rekke bak skiltet. Vi hører gjerne fra dere om navnene på de andre. Kanskje noen har noe å fortelle fra skoledagene?

som var nærmere femti meter lange. Jobben var både å lesse på trillebåra og plassere steinen i hyllene i tørkerankene, for å komma fort tilbake for ny tur.

Detta var arbeid som blei utført av voksne sesongarbeidere, som ellers i året var tømmerhoggere i Kongsvinger-traktene. Det var trauste karer med hårpyda brystkasse, sørgerenner under negla og med sans for hester dram og snus. Dem levde enkelt med sirup til frokost og stekt flesk til middag. Spyttbakken - en fiskebollboks med tørt gress i - sto alltid strategisk plassert ved køyekanen.

Allerede som femåring hadde jeg begynt som ølbærer for disse gutta. Løp bort til kolonien til Gerda i Etterstadgata og kjøpte bakk og bayer, og fikk 25 øre for turen, men nå var jeg, elleve år gammel, fører av trillebår fra klokka sju til halv fem

med tariffønn på kr 3,24 i timen. Om lørdagen slutta vi klokka ett, og da fikk vi utlevert lønna av bestyrer Kolbjørn Ramberg på teglverket. Da lyste det en hundrelapp og et par tiere i den gjennomsluktige lønningsposen.

En gang jeg stakk oppom brakka til teglverksarbeidera etter søndagsskolen, lå det ei dame i ei av køyesengene sammen med en av gutta. Da så jeg at det var hu som hadde vært barnepika mi, som lå i senga. Plutselig så jeg at det havna ei truse på gølvvet, og søndagskolegutten skjønte ikke så mye hva som foregikk. Da jeg skulle gå, sa den tidligere barnepika mi at jeg ikke måtte fortelle foreldra mine hva jeg hadde sett. Det lofte jeg, og nå har foreldra mine vært aske i 27 år, og jeg har ennå ikke fortalt dem det.

VÅLERENGA HISTORIELAG ønsker velkommen til FOTOUTSTILLING

lørdag 15. og søndag 16. oktober

kl. 12.00 - 16.00 i menighetssalen på Vålerenga kirke

Årets temaer er:

- Galgeberg 3 – 80 år
- Etterstad – med i byen i 70 år
- Gamle kart
- Hvor spilte VIF?
- Lotteri
- Historielagets nye bildekalender for 2017 – mange fine bilder og fortellinger fra Vålerenga
- Jordal og Jordal Amfi
- Branner på Vålerenga
- Vålerengas butikker og bensinstasjoner
- FØR/NÅ-bilder
- Pompel og Pilt

Fra kjøkkenet: Kaffe og vafler.

I år kan du også betale med VIPPS.

Velkommen til

MEDLEMSMØTE 15. NOVEMBER
kl. 19:00 i menighetssalen Vålerenga kirke

«Et godt hjem?»

Oslo kommunes boligpolitikk i 100 år

Foredragsholdere fra Oslo byarkiv:
Kulturhistoriker Unn Hovdhaugen og historiker Johanne Bergkvist

Foto:
Utbedring av
gårdsrom, Vålerenga
våren 1981.

Fotografiet er fra
prosjektet og boka
„Oslo-bilder.
En fotografisk
dokumentasjon av bo
og leveforhold
i 1981 - 82“.

Fotograf:
Åsmund Lindal

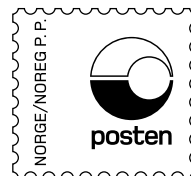
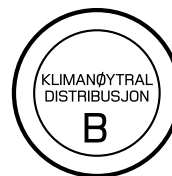

Foredraget gir et historisk sveip gjennom Oslo kommunes boligbygging etter ulike modeller, fra sosial byplanlegging med leiegårder og så boligbyggelag til selveiermarkedet. Hvordan har det preget byutvikling og vårt forhold til å bo –
Hva er forestillingen om et godt hjem?

Kaffe og vafler slik vi pleier. Nå kan du også betale for dette med VIPPS. Vi er takknemlige for litt hjelp til bæring av stoler fra gangen og inn i salen og tilbake av de som har mulighet.

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 19 - nr. 1/2016
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

epost@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder

Even Haugseth

Nesteder

Haide S. Østreng

Kasserer

Gro Shakesby

Sekretær

Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem

Bjørn Granlund

Varamedlemmer

Bjørn Arild Gjerdalen

Wenche Ekstrøm

Reiner Schaufler

Kalendergruppe

Anne Teppen

976 18 464

ateppen@live.no

Fotoutstillingsgruppe

Even Haugseth

938 01 902

leder@valerenga.org

Fotogruppe

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:

Bjørn Granlund

901 80 290

foto@valerenga.org

Idrettsgruppe

Om bydelens idrettsmiljø

Bjørn Arild Gjerdalen

909 19 250

b.gjerdalen@gmail.com

Medlemsavisa

Reiner Schaufler

930 51 784

reiner.schaufler@gmail.com

Arrangementskalender høsten 2016:

Fotoutstilling 15. og 16. oktober - se side 14

Medlemsmøte tirsdag 15. november kl. 19.00 - se side 15

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

- **Historielagets kalender 2017**
Kr. 100,- + porto

- **VIF-bok Heia Vål'enga!**
Kr. 450,- + porto

- **VIF jubileums-CD med 42 låter 1973-2012 inkl. jubileumslåta "Stolthet, respekt og kjærlighet" av Trond Ingebretsen**
Kr. 199,- + porto

- **Historielagets pin**
Kr. 50,- + porto

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org

www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det støtte Vålerenga historielag

Hvis du tipper, spiller lotto eller
joker og vil gi overskuddsandelen
(5% av tippebeløpet, ikke evt.
premie) til Vålerenga Historielag.
Klipp ut og ta med kortet og vis
det til tippekommisjonæren.

Takk for støtten!

**GRASROT
ANDELEN**
NORSK TIPPING

32774890364462